

En demensvård utan tvång och
begränsningar

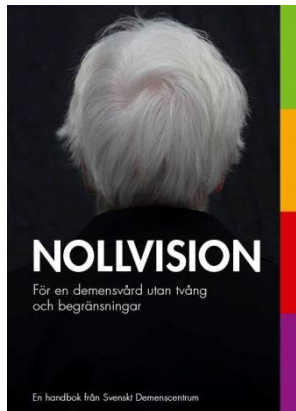
-

Är det möjligt?

40-45 minuter med vad?

Man kan ändra sig!

Socialdepartementet
Socialstyrelsen
Demenscentrum

Historik

Historia

Svenskt Demenscentrum

äldrecentrum
FORSKNING & UTVECKLING

Paradigmskifte

Paradigm = ”rådande tankesätt”, ”tankemönster”

”Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran.

Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling”

- Men, hon lever ju i misär!

Svensk grundlag förutsätter att ingen
medborgare ska kunna utsättas för samhälleligt
tvång *utan* lagstöd

LVU, LVM, LPT

Svenskt Demenscentrum

äldrecentrum
FORSKNING & UTVECKLING

LVU, LVM, LPT

...”LVD”?

Varför tvingande åtgärder?

- Låst dörr: Förhindra skador eller olyckor
- Använda händer eller kroppen: Sköta nödvändig hygien, sårtvätt, omläggning
- Mekaniska åtgärder: Förhindra eller förebygga skador, erbjuda bra sittställning vid måltider, ge stimulans, möjlighet till social interaktion

Historik

Svenskt Demenscentrum

äldrecentrum
FORSKNING & UTVECKLING

Historik

- **1980** Socialstyrelsen: Föreskrifter om förbud mot tvångsmedel inom somatisk långtidssjukvård
- **1984** Socialberedningen: Förslag om lag om skydd för vissa åldersdementa
- **1992** Socialstyrelsen: Allmänna råd om skyddsåtgärder för personer med åldersdemens i särskilda boendeformer för service och omvårdnad
- **1997** Socialstyrelsen: Skrivelse till regeringen om lagreglering
- **2005** Regeringen: Utredning om behov av lagstiftning
- **2006** Socialdepartementet: SOU 2006:110 Regler för skydd och rättssäkerhet inom demensvården

Tabell 2. Åtgärder och beslutsinstans enligt SOU 2006:110

Åtgärd	Utreda/ ansöka om beslut	Tillfälligt beslut	Slutligt beslut	Möjlighet delegera slutligt beslut*	Beslut kan överklagas till
Bli flyttad till särskilt boende	SoN	Länsrätt	Länsrätt	Nej	Kammarrätt
Låsa dörr/hålla kvar/återföra	SoN	SoN	Länsrätt	Nej	Kammarrätt
Använda sänggrind, bälte, brickbord	SoN	SoN	SoN	Ja	Länsrätt
Använda pejlings- eller larmutrustning	SoN	SoN	SoN	Ja	Länsrätt
Hålla fast eller föra bort en aggressiv person	SoN	SoN	SoN	Ja	Länsrätt
Fullfölja nödvändig omvårdnad	SoN	SoN	SoN	Ja	Länsrätt
Medicinsk behandling med tvång	PAL**	PAL	PAL	Nej	Länsrätt

* Kan delegeras till en särskild avdelning som består av ledamöter och ersättare i nämnden

** PAL= Patientansvarig läkare

Ja:

Vi måste förstå att det är en sjukdom som successivt bryter ner hjärnan och dess funktioner och under hela sjukdomsförloppet har den demenssjuke rätt att få hjälp med insatser som bedöms som nödvändiga, antingen för att skydda eller hjälpa.

Oavsett hur mycket resurser vi har och hur bra kompetens personalen har kommer det alltid att uppstå situationer där någon form av tvångs- och skyddsåtgärder kan komma att behövas för den demenssjukes skull. Då måste det finnas ett lagstöd.

Nej:

En lagstiftning som legaliserar tvångs- och skyddsåtgärder är mycket främmande. Inom äldre- och handikappomsorgen pågår ett intensivt arbete med att dels komma ifrån rutinmässiga sätt att behandla vårdtagare och i stället se till varje individs behov, dels hitta förhållningssätt och arbetsmetoder så att tvång och begränsningar undviks.

De problem som en lagstiftning avser att lösa skapas i väsentlig utsträckning av bristande kunskaper hos personal, handläggare och politiker samt av otillräckliga resurser och bör därför inte lösas med juridiska tvångsåtgärder.

Historik

- **1980** Socialstyrelsen: Föreskrifter om förbud mot tvångsmedel inom somatisk långtidssjukvård
- **1984** Socialberedningen: Förslag om lag om skydd för vissa åldersdementa
- **1992** Socialstyrelsen: Allmänna råd om skyddsåtgärder för personer med åldersdemens i särskilda boendeformer för service och omvårdnad
- **1997** Socialstyrelsen: Skrivelse till regeringen om lagreglering
- **2005** Regeringen: Utredning om behov av lagstiftning
- **2006** Socialdepartementet: SOU 2006:110 Regler för skydd och rättssäkerhet inom demensvården
- **2009** Socialdepartementet: Uppdrag till Svenskt demenscentrum

Uppdraget

- Vilka tvångs- och begränsningsåtgärder används idag?
- Vem beslutar?
- För vem ska lagen gälla?
- Ska lagen finnas under Socialtjänstlagen eller Hälso- och sjukvårdslagen?
- Etiska och juridiska aspekter
- Hur gör man i andra länder?

Vad kom vi fram till?

- Läkare (och ssk, arbetsterapeut, sjukgymnast ordinerar)
- Låst dörr, larmmatta, sänggrind vanligast
- Danmark, Norge, England har lagstiftning att titta på
- ... och ... **Ja** ... vi behöver en lagreglering ... men den får aldrig användas som en följd av: personalbrist, dålig kunskap eller dåligt utformade lokaler

Historik, fortsättning

- **1980** Socialstyrelsen: Föreskrifter om förbud mot tvångsmedel inom somatisk långtidssjukvård
- **1984** Socialberedningen: Förslag om lag om skydd för vissa åldersdementa
- **1992** Socialstyrelsen: Allmänna råd om skyddsåtgärder för personer med åldersdemens i särskilda boendeformer för service och omvårdnad
- **1997** Socialstyrelsen: Skrivelse till regeringen om lagreglering
- **2005** Regeringen: Utredning om behov av lagstiftning
- **2006** Socialdepartementet: SOU 2006:110 Regler för skydd och rättssäkerhet inom demensvården
- **2009** Socialdepartementet: Uppdrag till Svenskt demenscentrum
- **2010** Socialstyrelsen: Upphäver föreskrifter och allmänna råd
- **2010** Svenskt Demenscentrum – För vems skull?

- **2012** Lagrådsremiss

Historik: Nov 2012 - Lagrådsremiss

Lag om vissa tvingande skyddsåtgärder inom socialtjänsten (Särskilt boende, hemtjänst, dagvård)

- Inlåsnings,
- Larm,
- Fasthållande,
- Bortförande,
- Fysiskt tvång vid personlig hygien,
- Mekaniska åtgärder

Uttömmande

Varför ingen lagstiftning?

”Vi bedömer att ett fortsatt lagstiftningsarbete kan komma i konflikt med den positiva utvecklingen inom demensvården, vilken i första hand behöver stödjas och säkras ”

Vad händer nu?

Svenskt Demenscentrum

äldrecentrum
FORSKNING & UTVECKLING

Historik, fortsättning

- **1980** Socialstyrelsen: Föreskrifter om förbud mot tvångsmedel inom somatisk långtidssjukvård
- **1984** Socialberedningen: Förslag om lag om skydd för vissa åldersdementa
- **1992** Socialstyrelsen: Allmänna råd om skyddsåtgärder för personer med åldersdemens i särskilda boendeformer för service och omvårdnad
- **1997** Socialstyrelsen: Skrivelse till regeringen om lagreglering
- **2005** Regeringen: Utredning om behov av lagstiftning
- **2006** Socialdepartementet: SOU 2006:110 Regler för skydd och rättssäkerhet inom demensvården
- **2009** Socialdepartementet: Uppdrag till Svenskt demenscentrum
- **2010** Socialstyrelsen: Upphäver föreskrifter och allmänna råd
- **2010** Svenskt Demenscentrum – För vems skull?
- **2012** Lagrådsremiss
- **2013** Lagrådsremiss dras tillbaks

- **2013** Svenskt Demenscentrum – Nytt uppdrag från Socialdepartementet

Glömmer vi inte något?

Vad händer med en människa som utsätts för tvång?

En historia om hur lätt det är att förminska en människa

Att bli tvingad eller begränsad kan påverka en person på olika sätt.

Värdigheten, självkänslan och självaktningen hör ihop med en persons självbild och identitet. Det är något som byggs upp under många år, men som snabbt kan förstöras av andra människors agerande. Hos den som har en demenssjukdom är självkänslan dessutom redan bräcklig.

Om personalen inte förstår personen eller känner till vem och hur han eller hon varit i det tidigare livet kan det leda till att personen kränks.

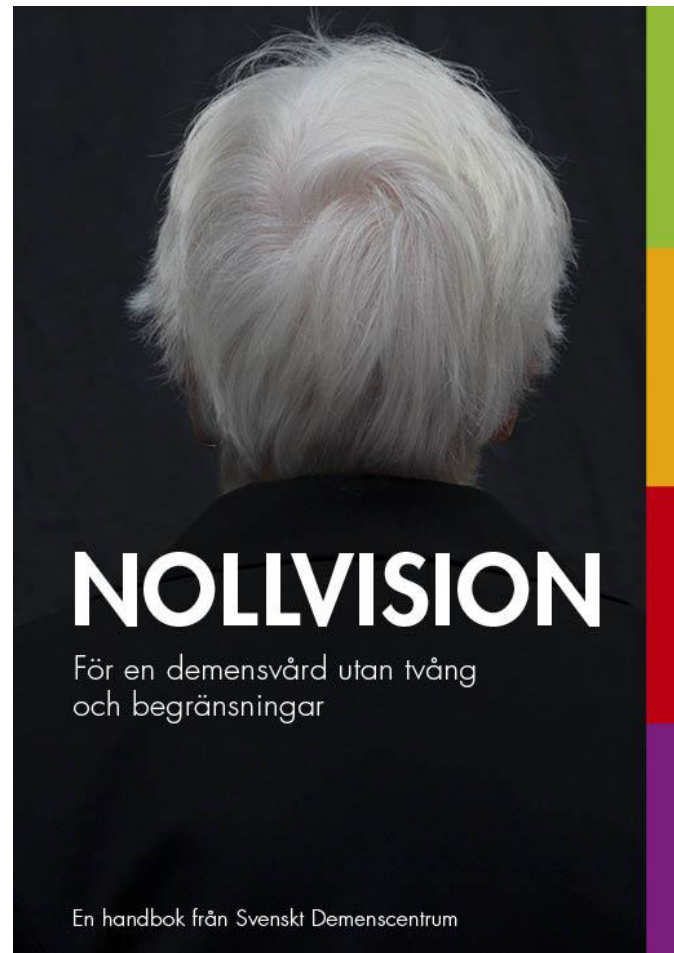
Att tvinga eller begränsa en människa innebär att kränka hennes värdighet och därmed hennes självbild och identitet.

Tänk så här!

”Istället för att fokusera på vilka tvingande åtgärder som ska vara tillåtna eller inte, bör vi fokusera på att lära oss hur vi gör för att undvika att situationer uppstår där tvång ses som det enda alternativet att bemöta en person.”

Handbok

Svenskt Demenscentrum

äldrecentrum
FORSKNING & UTVECKLING

Handboken

Kap 1: Att arbeta utan tvång och begränsningar

Kap 2: Förebyggande åtgärder

Kap 3: Bemötandestrategier

Kap 4: Ledarskapet

Kap 1: Att arbeta utan tvång och begränsningar

Vad räknas som tvång och begränsningar?

Varför används tvång och begränsningar?

Vilka är följderna av att tvång och begränsningar används?

Att arbeta utan tvång och begränsningar

Handboken ett verktyg

Personcentrerad vård och omsorg

Kap 2: Förebyggande åtgärder

Personcentrerad vård och omsorg, levnadsberättelse,
involvera anhöriga, kartläggning

Kartläggning: Att hitta utlösande faktorer:

- Kroppslig bedömning (smärta, infektioner, sår, hunger, törst, illamående...)
- Funktionell bedömning (Kommunikationsförmåga, syn- hörselnedsättning...)
- Psykologisk bedömning (Samspel, relationer med personal, anhöriga, andra...)
- Kognitiv bedömning (Depression, konfusion, hallucinationer, vanföreställningar ...)
- Psykosocial bedömning (Stresshantering, ändrade förhållanden, anhöriga, personal, behov av enskildhet ...)
- Bedömning av den fysiska miljön (Hemlighet, ljudnivå, framkomlighet, möjlighet att gå ut, färger, möblering, hjälpmedel ...)

Kap 3: Bemötandestrategier

Att bemöta:

- Vanföreställningar
- Hallucinationer
- Agitation/upprördhet
- Depression/nedstämdhet
- Ångest
- Upprymdhet
- Apati
- Hämningslöshet
- Lättretlighet
- Motorisk rastlöshet
- Sömnstörningar
- Nedsatt matlust/ätstörningar

Fallbeskrivningar:

- Nollvision i praktiken

När nollvisionen inte räcker till:

- Rapportera missförhållanden

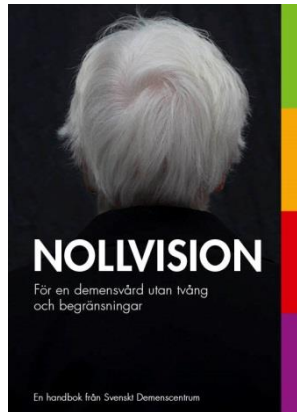

Kap 4: Ledarskapet

- Varför nollvision?
- Personcentrerad vård och omsorg – att förstå personen
- Levnadsberättelsen – ett verktyg
- Involvera anhöriga
- Förebyggande åtgärder
- Kartläggningen – ett teamarbete
- Agera i allvarliga situationer (säkerheten för alla, utan tvång)
- Utbildning – stärker kompetensen
- Reflektion – utvecklar medarbetarna

En demensvård utan tvång och begränsningar

-

Är det möjligt? ... Ja

Handbok, Anhörigskrift, Webbutbildningar,
Mobilappar, Nollvisions-ambassadörer

www.demenscentrum.se

Svenskt Demenscentrum

äldrecentrum
FORSKNING & UTVECKLING